

Gita Mateja de Laat

Izobraževanje na domu v Sloveniji

Povzetek: V prispevku na kratko predstavljamo izobraževanje na domu v Sloveniji. Najprej orišemo zgodovino tovrstnega izobraževanja v Evropi in ZDA, nato pa predstavimo zakonska določila, ki ga urejajo v Sloveniji. Predstavimo tudi izsledke tujih raziskav, v katerih so preučevali, zakaj se starši zanj odločajo, kako uspešni so otroci, ki se izobražujejo na domu, pri doseganju predpisanih standardov znanja in kako uspešni so pri razvoju socialnih veščin. Dotaknemo se tudi kritike tovrstnega izobraževanja, ki je najbolj pogosta prav na področju socializacije in doseganja standardov znanja. Namen raziskave, ki jo predstavljamo v prispevku, je bil ugotoviti, katere so motivacije slovenskih staršev, zaradi katerih se ti odločajo za tovrstno izobraževanje, kakšno je njihovo sodelovanje s šolo, ali šolarji na domu dosegajo predpisane standarde znanja in ali ti otroci dobijo dovolj priložnosti za razvoj socialnih veščin. Ugotovili smo, da se motivacije vprašanih staršev, ki izvajajo tovrstno izobraževanje, precej razlikujejo od tistih, ki jih navajajo starši iz tujine. Poleg tega smo ugotovili, da so slovenski šolarji na domu ravno tako uspešni pri doseganju standardov znanja kot njihovi tuji vrstniki, njihovi starši pa jim omogočajo dovolj priložnosti za razvoj socialnih veščin. Tudi sodelovanje s šolo so starši označili kot pozitivno.

Ključne besede: izobraževanje na domu, socializacija otrok, družina, standardi znanja

UDK: 374

Znanstveni prispevek

Uvod

Izobraževanje na domu se je kot prvinska oblika vzgoje in izobraževanja (Fischer 2006, str. 11) v različnih podobah pojavljalo skozi celotno zgodovino in se ponekod ohranilo vse do začetka 20. stoletja (prav tam, str. 14). A se izobraževanje na domu v preteklosti in v današnjem času pomembno razlikuje (Geither 2009; Fischer 2006). V preteklosti se je izobraževanje znotraj družinskega kroga razvilo kot posledica potrebe po preživetju. Pojavljalo pa se je tudi pri plemiških in kasneje pri meščanskih družinah, kjer so, sicer pod budnim očesom staršev, vzgojo in izobraževanje otrok izvajali dvorni mojstri, inštruktorji ali domači učitelji (Ladenthin 2006, str. 285). Za tovrstno izobraževanje v moderni obliki pa je najbolj značilno to, da starši svojega otroka poučujejo in vodijo v njegovem učnem procesu sami (Fischer 2006; Ray 2015).

V moderni obliki izobraževanje na domu najdlje poznajo v ZDA, kjer je tudi najbolj razširjeno. V ZDA je bilo narejenih kar nekaj raziskav, v katerih so ugotavljali, zakaj se starši odločajo za tovrstno izobraževanje. Van Galen (1991) je te razloge razdelila v dve skupini, na ideološke in pedagoške. Poleg tega se v zadnjem času starši zanj odločajo tudi zaradi posebnih potreb svojih otrok (Bielick idr. 2001, str. 10; Collom 2005, str. 311, 329). Poleg raziskav, v katerih so preučevali starševsko motivacijo za tovrstno izobraževanje, je bilo v ZDA narejenih tudi precej raziskav o tem, ali otroci, izobraževani na domu, dosegajo predpisane standarde znanja in ali zadovoljivo razvijajo socialne veščine (Barwegen idr. 2004; Belfield 2005; Blok 2004; Chang 2011; Kunzman in Geither 2013; Murphy in Mayborn Chair 2014; Ray 2010; Williams 2014).

V Evropi podobnih raziskav nimamo, saj se zelo malo staršev odloča za tovrstno izobraževanje. V večini evropskih držav je izobraževanje na domu zakonsko sicer dovoljeno, a bolj ali manj strogo urejeno (Blok in Karsten 2011). V Sloveniji Zakon o osnovnih šolah (2006) tovrstno izobraževanje dovoljuje že vse od leta 1996.

Namen članka je predstaviti izsledke raziskave, s katero smo skušali izvedeti, katere so motivacije staršev, ki se odločajo za tovrstno izobraževanje, s kakšnimi izzivi se soočajo, kakšno je njihovo sodelovanje s šolo, ali šolarji na domu dosegajo predpisane standarde znanja in ali ti otroci dobijo dovolj priložnosti za

razvoj socialnih veščin ter kako starši vidijo prihodnost izobraževanja na domu v Sloveniji.

Kratka zgodovina izobraževanja na domu

Samoumevnost, s katero danes sprejemamo institucionalizirano vzgojo in izobraževanje, zakriva dejstvo, da je bila obveznost šolanja v celotni Evropi vpeljana precej nedavno, pred komaj približno 250 leti (Fischer 2006, str. 11). Predstava, da je obvezno šolanje mogoče izvajati samo v institucijah, ki so pod pokroviteljstvom in nadzorom države, pa je še mlajša. Pravzaprav gre pri izobraževanju na domu za prvinsko obliko vzgoje in izobraževanja (prav tam), ki se je skozi zgodovino pojavljalo v različnih podobah in se ponekod ohranilo vse do začetka 20. stoletja (prav tam, str. 14).

Predindustrijske družbe vseobsegajočega šolskega sistema niso poznale. Otroci so si potrebno znanje pridobili znotraj družine, prek praktičnega dela in delovanja. V Evropi je v srednjem veku učenje spretnosti potekalo tako, da se je sin od očeta učil določene obrti in potem od njega obrtniško delavnico tudi prevzel ali pa se je je učil pri obrtniškem mojstru, na domu katerega je tudi bival. Podobno je bilo na kmetih, kjer so se sinovi učili kmečkih opravil in so kasneje domačo kmetijo tudi prevzeli (Ladenthin 2006, str. 285). Že srednji vek pa je poznal tudi dvornega mojstra, ki je bil, poleg skrbi za gospodinjstvo dvora, zadolžen za vzgojo in izobraževanje mladih princev (Fertig 1979, str. 3). Služba dvornega mojstra se je ohranila globoko v 19. stoletje, a so se naloge, zadolžitve in nazivi dvornih mojstrov skozi stoletja spreminjali (prav tam).

V 18. in zgodnjem 19. stoletju je meščanstvo težilo k posnemanju plemstva in je zato tudi samo začelo svoje otroke izobraževati doma s pomočjo domačega učitelja (Fischer 2006, str. 19). Vzporedno s svojo emancipacijo v 19. stoletju pa se je meščanstvo začelo oddaljevati od te fevdalne navade poučevanja svojih otrok s pomočjo domačega učitelja in jih je začelo pošiljati v javne šole (prav tam).

Tako se v drugi polovici 19. stoletja meščanstvo skorajda ni več odločalo za izobraževanje na domu. Je pa bilo tovrstno izobraževanje še vedno precej razširjeno med plemstvom, a je tudi tam do zgodnjega 20. stoletja počasi zamrlo (Fischer 2006).

V ZDA izobraževanje na domu poznajo od kolonialnih časov pa vse do danes (Gaither 2009, str. 331). Ko so prvi kolonisti prišli v Novi svet, so se znašli v težki situaciji, sredi neukrotljive divjine, pri tem pa niso imeli nobene institucionalizirane pomoči, ki bi jim pomagala pri izgradnji novega življenja (Gaither 2008, str. 11). Družina je bila edina družbena institucija s številnimi nalogami: bila je bolj ali manj samozadostna gospodarska enota, šola, poklicna ustanova, cerkev in sobotna šola, pobiljševalnica in dobrodelna ustanova (prav tam, str. 12). Tako je bila družina ključna institucija za uspeh posamezne kolonije. Te so druga za drugo razglasile več zakonov, ki so starše obvezovali, da sami izobražujejo svoje otroke. Starši so otroke učili tako praktičnih spretnosti kot tudi branja in pisanja, pri tem pa so si seveda pomagali s svetim pismom in katekizmom (prav tam, str. 18). Sredi 19. stoletja, po ameriški državljanski vojni, pa se je začel vedno bolj uveljavljati in krepiti javni

šolski sistem in do začetka 20. stoletja so Američani dodobra sprejeli pojmovanje, da se morajo otroci izobraževati v šolah (prav tam, str. 81). A je izobraževanje na domu kmalu ponovno oživel.

Začetki oživljanja izobraževanja na domu v ZDA segajo v 60. leta prejšnjega stoletja, ko sta ameriška pedagoška teoretika John Holt in Raymond Moore v ZDA postavila temelje gibanju družin, ki svoje otroke izobražujejo na domu (angl. homeschooling). V času njenega delovanja izobraževanje na domu v večini ameriških zveznih držav ni bilo zakonsko povsem jasno urejeno in prve družine v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja, ki so svoje otroke izobraževale doma, so bile soočene z zapletenimi in hkrati pogosto nejasnimi zakoni glede obveznega izobraževanja (Gaither 2009, str. 339). Šele leta 1993 je izobraževanje na domu postalo legalno v vseh 50 zveznih državah ZDA (prav tam, str. 340).

Sprva je bilo to gibanje nekakšna posledica prizadevanj za spremembe v šolskem sistemu, v 80. letih 20. stoletja pa je dobilo bolj verski značaj, saj se je vedno več družin zanj odločalo zaradi verskih razlogov. Vendar se je situacija kmalu spremenila. Gaither (2009) omenja raziskavo iz leta 2001, v kateri so ugotovili, da so se družinam, ki so se za izobraževanje na domu odločale prvenstveno zaradi verskih razlogov, pridružile še družine s celo paleto drugih razlogov. Ne narašča pa samo število razlogov za izobraževanje na domu, vzporedno s tem narašča tudi število družin, ki se odločajo zanj (prav tam). Podobne trende je zaznati tudi v Evropi.

Zdi se, da se je v Evropi izobraževanje na domu ponovno vzpostavilo po zgledu dogajanja v ZDA. A na stari celini tovrstno izobraževanje uživa precej manjšo priljubljenost. V širšem evropskem kontekstu je izobraževanje na domu zakonsko dovoljeno, a se njegova ureditev od države do države razlikuje (Blok in Karsten 2011). V Veliki Britaniji je izobraževanje na domu zakonsko najmanj omejeno. Nekateri države, kot so Nemčija, Nizozemska, Bolgarija in Grčija, pa tovrstno izobraževanje dovoljujejo samo v posebnih primerih. V drugih evropskih državah, kot so Belgija, Danska, Estonija, Finska, Francija, Irska, Italija, Norveška, Portugalska in Švedska, je izobraževanje na domu zakonsko dovoljeno, vendar bolj ali manj strogo urejeno (Blok in Karsten 2011). V postkomunističnih državah Srednje Evrope se je izobraževanje na domu ponovno vzpostavilo šele v zgodnjih 90. letih prejšnjega stoletja. Prva srednjeevropska postkomunistična država, ki je uvedla izobraževanje na domu, je bila Poljska v letu 1991, druga ga je uvedla Madžarska leta 1993, tretja pa je bila Slovenija leta 1996 (Kostalecka 2012, str. 448).

Tuje raziskave o razlogih, zaradi katerih se starši odločajo za izobraževanje na domu

Green in Hoover-Dempsey (2007, str. 281) sta ugotovili, da želijo starši, ki se odločijo za tovrstno izobraževanje, imeti aktivno vlogo pri izobraževanju svojih otrok, verjamejo, da so sposobni svojim otrokom pomagati do učnega uspeha, poleg tega pa imajo takšne življenjske okoliščine, ki izobraževanje na domu sploh omogočajo.

Van Galen (1991) je starše, ki izobražujejo na domu, razdelila v dve skupini: prve je poimenovala ideologi, druge pedagogi. Za prvo skupino staršev je zelo po-

memben moralni, etični in duhovni razvoj njihovih otrok in so mnenja, da javna šola ne ponuja zadovoljivega moralnega in etičnega pouka. Druga skupina staršev pa se za izobraževanje na domu odloči iz pedagoških razlogov. Ti starši menijo, da tak način izobraževanja njihovim otrokom omogoča kakovostnejše šolanje. Skupno jim je, da želijo čim bolj negovati otrokov intelekt in ustvarjalnost, poleg tega pa tudi prepričanje, da se otroci optimalno učijo takrat, ko poučevanje upošteva njihovo inherentno željo po učenju. Kasnejše raziskave (Bielick idr. 2001; Collom 2005) kažejo na to, da ideološki razlogi za izobraževanje na domu izginjajo, medtem ko so pedagoški razlogi in razlogi, izhajajoči iz posebnih potreb otrok, vse pogostejši. Morton (2010) razdeli starše, ki se odločijo za izobraževanje na domu, v tri skupine: »1. Tisti, ki vidijo [to] izobraževanje kot ‚naravno‘ izbiro v primerjavi z lažno in omejujočo obliko uradnega šolskega sistema; 2. tisti, za katere je izobraževanje na domu odločitev, povezana z željo, da na otroke prenesejo določene moralne in družbene vrednote ter vedenje; 3. tisti, za katere izobraževanje na domu pomeni zadnjo ‚rešilno bilko‘, ki so se je primorani oprijeti, in zato izobraževanja na domu ne vidijo kot izbiro« (prav tam, str. 54). Podatkov o motivacijah slovenskih staršev pri odločitvi za izobraževanje svojih otrok na domu država uradno ne vodi; ZOsn (2006) namreč ne predpisuje, da je ob vpisu otroka v šolo kot učenca na domu treba navesti tudi razloge za tovrstno izobraževanje.

Zakonodaja, ki ureja izobraževanje na domu v Sloveniji

Izobraževanje na domu je v Sloveniji zakonsko dovoljeno že od leta 1996. Po besedah takratnega ministra za šolstvo Slavka Gabra¹ je bila vlada, ki je izobraževanje na domu vključila v Zakon o osnovnih šolah, mnenja, da je treba slovenskim staršem omogočiti izbiro načina izobraževanja otrok in s tem tudi povečati njihovo moč odločanja o lastnem načinu življenja. Pri pisanju zakona je imela v mislih tudi potrebo po varovanju doseganja temeljnih standardov znanja otrok in dolžnost staršev, da dokažejo, da otrok pod njihovim vodstvom dosega temeljne standarde znanja, ki bi jih sicer moral doseči v šoli.

Predpisi, ki urejajo šolanje na domu, so Zakon o osnovnih šolah (2006), natančneje 6. poglavje tega zakona (od 88. do 92. člena), Pravilnik o šolskem koledarju za osnovne šole (2012) in Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli (2008). ZOsn (2006, 4. člen) določa, da je v Sloveniji osnovnošolsko izobraževanje obvezno, vendar pa njegova 5. in 88. člen določata, da imajo starši pravico svojega otroka izobraževati na domu.

Starši, ki se odločijo, da bodo svojega otroka izobraževali na domu, morajo tega vpisati v eno izmed javnih ali zasebnih osnovnih šol in to pisno obvestiti o svoji nameri (ZOsn 2006, 89. člen).

Otrok, ki se izobražuje na domu, mora na koncu vsakega šolskega leta (Pravilnik o šolskem koledarju za osnovne šole 2012, 12. člen) na šoli, na katero je vpisan, opraviti preizkus znanja iz predmetov, ki jih določa 90. člen ZOsn (2006)

¹ Vir: osebna korespondenca z dr. Slavkom Gabrom, 2015.

oziroma 20. člen Pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli (2008).

Uspešnost opravljenega preizkusa oceni izpitna komisija (Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli 2008, 6. člen). Če otrok preizkusa ne opravi, ga ima do začetka naslednjega šolskega leta pravico ponovno opravljati (ZOsn 2006, 90. člen; Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli 2008, 20. člen). Če ga ne opravi niti v drugem poskusu, mora šolanje naslednje leto nadaljevati v javni ali zasebni šoli (prav tam). Na koncu leta šola izda spričevalo o izobraževanju na domu (ZOsn 2006, 92. člen).

Tudi otroci s posebnimi potrebami imajo po 21. členu Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2011) možnost izobraževanja na domu. Komisija za usmerjanje lahko na predlog staršev usmeri otroka s posebnimi potrebami v izobraževanje na domu, vendar morajo za to obstajati utemeljeni razlogi in biti zagotovljeni ustrezni pogoji (prav tam), ki jih določa Pravilnik o osnovnošolskem izobraževanju učencev s posebnimi potrebami na domu (2012, 4. člen).

Kljub zgodnji zakonski možnosti izobraževanja na domu so se prvi šolarji na domu pojavili s skoraj desetletnim zamikom, šele v šolskem letu 2004/05. V tem letu so se na domu izobraževali štirje otroci, leta 2008/09 pa že 25. Njihovo število je iz leta v leto naraščalo in v letu 2014/15 tako doseglo 190 otrok.² Med otroke, ki so v javno šolo vpisani kot učenci, ki se izobražujejo na domu, pa sodijo tudi tisti, ki so vpisani v zasebno šolo, katere programa naša država ne priznava. Te zasebne šole so Britanska mednarodna šola,³ Francoska mednarodna šola⁴ in Ameriška mednarodna šola.⁵ V to skupino sodijo tudi posamezne slovenske iniciative drugačnih šol, kot je npr. Lila šola, ki deluje na podlagi programa Vzgoja za življenje.⁶ Po ocenah ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) je med doma šolajočimi se otroki približno 40 % takih, ki se šolajo na eni izmed šol, ki ne izvajajo javno veljavnega programa (Tudi šola je lahko božja volja, 2013). A teh otrok je še občutno več.

Vse kaže na to, da se uradno število otrok, ki se izobražujejo na domu, povečuje prav na račun omenjenih zasebnih šol. V šolskem letu 2014/15 je bilo na Britanski mednarodni šoli od skupno 130 osnovnošolcev kar polovica slovenskih otrok (Tarča, 22. 1. 2015). Francosko mednarodno šolo je v istem letu obiskovalo 20 slovenskih učencev, Ameriško mednarodno šolo pa 24 učencev slovenske narodnosti.⁷ Vsi ti so uradno označeni kot šolarji na domu. Šola Lila, katere programa, podobno kot programov omenjenih tujih šol, naša država ne priznava, je v istem letu obiskovalo 21 otrok.⁸ Tudi ti so uradno označeni kot šolarji na domu. Iz teh podatkov lahko razberemo, da je »pravih« šolarjev na domu resnično zelo malo – le 60 od skupno

² Vir: osebna korespondenca z Borisom Zupančičem, vodjo sektorja za osnovno šolo, Direktorat za predšolsko vzgojo in osnovno šolstvo, MIZŠ, 2014.

³ Vir: <http://www.britishschool.si/>.

⁴ Vir: <http://efl.si/en/>.

⁵ Vir: <https://www.qsi.org/slovenia/sln/>.

⁶ Vir: <http://www.sola-lila.si/>.

⁷ Vir: osebna korespondenca s Francosko mednarodno šolo in Ameriško mednarodno šolo.

⁸ Vir: osebna korespondenca s Tino Rutar, ustanoviteljico Inštituta Lila.

167.249 vseh osnovnošolcev, vpisanih v redni program v šolskem letu 2014/15 (Statistični urad Republike Slovenije). To je le 0,036 % vseh osnovnošolcev.

Opisana situacija je verjetno specifična za našo državo in razlog za vpis otroka v javno šolo kot učenca na domu, pri čemer se ta šola v zasebni šoli, katere program uradno ni priznan, ni tipičen pojav, ki bi ga zasledili v tujih virih o izobraževanju na domu.

Kritike izobraževanja na domu

Kritike izobraževanja na domu se nanašajo predvsem na dve področji otrokovega razvoja: socializacijo in doseganje standardov znanja.

Socializacija

Kritike glede socializacije otrok, izobraževanih na domu, so skoraj univerzalne. Temeljijo na prepričanju, da je obiskovanje šole nujno za razvoj socialnih veščin ter učenje družbenih norm in vrednot. Po mnenju kritikov izobraževanje na domu ne omogoča tako kakovostne in pogoste interakcije z vrstniki, kot jo omogoča obiskovanje šole. Zato se bojijo, da otroci, izobraževani na domu, ne bodo zadovoljivo razvili socialnih veščin in bodo družbeno bolj neprilagojeni (Romanowski 2006). Murphy (2014) v svojem pregledu raziskav podobno opisuje glavne značilnosti kritike socializacije otrok, ki se izobražujejo na domu. Vendar raziskave (Medlin 2000; Ray 2015; Saunders 2010) kažejo drugačno sliko glede socializacije otrok, izobraževanih na domu, od tiste, ki jo imajo kritiki. Temeljiti pregled raziskav pokaže, da so ti otroci družbeno aktivni, da imajo pozitivno samopodobo in da imajo dobro razvite socialne veščine (Medlin 2013; Murphy in Mayborn Chair 2014; Romanowski 2006). Vendar je na tem mestu treba poudariti, da je prav iskanje možnosti za socialne stike eden izmed izzivov izobraževanja na domu. Socialni stiki namreč niso samoumevni in starši se morajo sami angažirati pri njihovem iskanju.

Anketa, ki jo je aprila 2013 MIZŠ izvedlo med šolami, na katere so vpisani otroci, ki se izobražujejo na domu, je pokazala, da so tudi slovenski starši, ki svoje otroke izobražujejo na domu, deležni nezaupanja glede socializacije svojih otrok, saj je kar 90 % šol menilo, da so ti otroci prikrajšani pri pridobivanju socialnih veščin in zato slabo socializirani (Starši in šole o izobraževanju na domu, 2013).

Sicer je MIZŠ z izvedbo ankete želelo pridobiti mnenja šol o ustreznosti izobraževanja na domu z vidika učne uspešnosti, razporeditve izpitnih rokov, morebitnih omejitev pravice in možnosti, da bi se ti učenci lahko udeleževali določenih dejavnosti, ki jih organizira šola. Na podlagi odgovorov šol so presojali, ali je sedanji način, določen v Zakonu o osnovni šoli, primeren oziroma ali dovolj ščiti učenčeve koristi (prav tam). V letu 2013/14 nato zakonskih sprememb ni bilo. V anketi je sodelovalo 67 od skupno 117 šol, na katere so vpisani otroci, ki se izobražujejo na domu. Anketa je dala naslednje rezultate (prav tam):

- Šolarji na domu so prikrajšani pri pridobivanju socialnih veščin, zatoorej so slabo socializirani.

- Šolarji na domu so prikrajšani pri uresničevanju ciljev pri vzgojnih predmetih in okoljski vzgoji.
- Šolarjem na domu manjka razlaga učiteljev, predvsem pri slovenščini in naravoslovnih predmetih.
- Preverjanje znanja šolarjev na domu ni ustrezno urejeno. Treba bi bilo preverjati znanje vseh ali vsaj večine predmetov po predmetniku posameznega razreda.
- Šole si tudi želijo, da bi se znanje učencev preverjalo po krajših obdobjih večkrat med šolskim letom.
- Pravico do izobraževanja na domu bi bilo treba omejiti in zaostri pogoje za možnost izobraževanja na domu.
- Straši bi morali natančneje opredeliti razloge za odločitev za izobraževanje svojega otroka doma.
- Šole si želijo, da bi se uvedel enotni državni pisni izpit za preverjanje znanja na domu šolajočih se učencev ter da bi bila ta možnost zaradi števila predmetov in zahtevnosti omogočena le učencem do 6. razreda.
- Šole menijo, da bi morali izobraževanje na domu izvajati le učitelji, in ne kdorkoli.
- Šole menijo, da tisti starši, ki svoje otroke vpišejo na kako drugo šolo, katere programa naša država ne priznava, izrabljajo status izobraževanja na domu.

Doseganje predpisanih standardov znanja

Iz rezultatov ankete je dobro razvidno, da šole, poleg socializacije, skrbi tudi doseganje standardov znanja otrok, izobraževanih na domu. V Sloveniji ni bila narejena še nobena raziskava, ki bi ugotavljala, kako uspešni so slovenski šolarji na domu pri doseganju predpisanih standardov znanja. V ZDA pa je bilo o tem vprašanju narejenih kar precej raziskav in te so pokazale, da otroci, ki se izobražujejo na domu, po akademskem znanju ne zaostajajo za svojimi vrstniki, ki obiskujejo šolo (Barwegen idr. 2004; Belfield 2005; Blok 2004; Chang idr. 2011; Ray 2010; Williams 2014).

Metodologija

Raziskava o izobraževanju na domu, ki jo predstavljamo v prispevku, je kvalitativne narave. Zanimalo nas je, kateri so motivi slovenskih staršev pri odločitvi za tovrstno izobraževanje, kakšno je njihovo sodelovanje s šolo, ali šolarji na domu dosegajo predpisane standarde znanja, ali ti otroci dobijo dovolj priložnosti za razvoj socialnih veščin, s kakšnimi izzivi se soočajo ter kako starši vidijo prihodnost izobraževanja na domu v Sloveniji.

Za zbiranje podatkov smo uporabili polstrukturiran intervju. Oblikovali smo deset odprtih vprašanj, ki smo jih med intervjujem s podvprašanji sproti dopolnjevali (Vogrinc 2008).

V raziskavi so sodelovali starši iz 13 družin, ki svoje otroke izobražujejo na domu. Vseh otrok, ki jih v raziskavi sodelujoči starši izobražujejo na domu, je 17. Na vprašanja je odgovarjalo 12 mater in en oče. Enajst mater je doseglo univerzitetno izobrazbo, ena mati in en oče pa srednješolsko. Sodelujoči prihajajo iz različnih delov Slovenije, pet jih je iz Ljubljane ali okolice, pet iz Štajerske, dva iz Gorenjske in eden iz Primorske. Z njimi smo prišli v stik prek socialnih medijev in osebnega poznanstva.

S sedmimi starši so intervjuji potekali ustno, s šestimi pa, na njihovo željo, pisno, po e-pošti. Skupno smo izvedli 13 intervjujev. Posamezen ustni intervju je trajal približno dve uri. Pri intervjujih, ki so potekali pisno, pa smo starše prosili, naj na vprašanja odgovorijo kar se da izčrpno. Zbiranje podatkov je skupaj trajalo tri mesece, od januarja do marca 2015.

Odgovore smo analizirali glede na cilje raziskave. Podatke, ki smo jih pridobili, smo razvrstili v štiri tematske sklope, ki jih predstavljamo v nadaljevanju:

- Razlogi, zaradi katerih se starši odločajo za izobraževanje svojih otrok na domu
- Sodelovanje staršev, ki otroke izobražujejo na domu, s šolo
- Izzivi, s katerimi se starši soočajo pri izobraževanju svojega otroka na domu
- Kako starši vidijo prihodnost izobraževanja na domu v Sloveniji

Podatke o doseganju predpisanih standardov znanja otrok, izobraževanih na domu, in o omogočanju priložnosti za razvoj socialnih veščin, smo vključili v drugi tematski sklop.

Rezultati

Razlogi, zaradi katerih se starši odločajo za izobraževanje svojih otrok na domu

Odgovori staršev, ki so sodelovali v raziskavi, so pokazali, da je najpogostejši razlog za izobraževanje na domu individualiziran pristop k poučevanju otroka. Navedlo ga je sedem staršev (S1, S3, S4, S5, S8, S9, S11). S11 piše denimo takole: »Zelo pomembno se mi je zdelo to, da lahko pri šolanju na domu prilagodim čas, ki ga porabiva za določeno snov, njemu [sinu, op. a.] in njegovim sposobnostim, da lahko uporabiva tudi druge, njemu lažje razumljive metode in da mu ostane še ogromno časa, ko se lahko učiva tudi stvari, ki jih v učnem načrtu ni.« Po njihovem mnenju individualiziranega pristopa k poučevanju otroka šola ne more uresničiti v zadovoljivi meri, medtem ko ga izobraževanje na domu vsekakor omogoča. Zelo zgovorno je mnenje S5: »Šolski sistem bi moral bolj ceniti individualni pristop poučevanja otroka, ki je sam po sebi za otroka tako pomemben dejavnik, da ga ne more nadomestiti usposobljenost učiteljev, ki učijo več otrok hkrati.« Nekaj (S1,

S5, S4) jih meni, da je šola okolje, v katerem je zelo težko udejanjiti fleksibilnost pri načinu poučevanja in učenja, vsebini učnih načrtov, ritmu učenja, zato je pri spodbujanju resnične ustvarjalnosti in osebnostnega razvoja zelo omejena. S4 tako na primer pravi, da so se v njeni družini za izobraževanje na domu odločili zato, ker omogoča ohranjanje motivacije za učenje, ki jo, po njenem mnenju, otroci v šoli kmalu izgubijo.

Na drugem mestu je boljša organizacija družinskega življenja. Ta razlog je navedlo šest staršev (S2, S6, S9, S11, S12, S13). S2 je razložila, da so se v njeni družini za tovrstno izobraževanje odločili zato, ker jim omogoča, da se zaradi svobodnejše časovne razporeditve otroci lažje udeležujejo svojih športnih dejavnosti. Poleg tega veliko časa preživijo v gorah, kamor se zaradi izobraževanja na domu lahko odpravijo kadarkoli. S9 pa piše: *»Vsakodnevna hektika, časovni pritiski in šolski stres nam pogosto niso pustili nič časa, da bi se starša sploh lahko ukvarjala z otroki. To je bil glavni razlog za našo odločitev, da začnemo otroke šolati doma.«*

Štiri družine (S1, S4, S10, S13) so se za izobraževanje na domu odločile tudi zaradi tega, ker to po njihovem mnenju omogoča boljšo socializacijo otrok. S1 in S4 sta mnenja, da je za zdravo socializacijo otroka potrebno raznoliko okolje, ki otroku ponuja vrsto različnih situacij in različnih vrst medosebnih stikov, v katerih otrok spoznava različne družbene vloge in njim primerno vedenje. S13 pa meni, da šola ustvarja možnosti za enolično in enoznačno socializacijo; otroci v glavnem izkušajo stike s svojim vrstniki, medtem ko izobraževanje na domu lažje omogoča stike z vsemi generacijami ljudi.

Trije starši (S8, S10, S13) so kot razlog za izobraževanje na domu navedli fleksibilen delovni urnik staršev, ki izobraževanje na domu sploh omogoča. S8 piše takole: *»Oba starša imava fleksibilen delovni urnik, zato si z izobraževanjem na domu lahko življenje drugače prilagajamo, gremo na izlete takrat, ko imamo čas, ni nepotrebne jutranjega hitenja, hči lahko dlje spi, tekom dneva ustvarja, pleše – čas učenja sproti prilagajamo posameznemu dnevu.«*

Trije starši (S1, S3, S7) pa so se za izobraževanje na domu odločiti med drugim tudi zato, ker želijo, da ima družina večjo vlogo pri vzgoji in izobraževanju otrok. S1 je mnenja, da je za vzgojo in izobraževanje v prvi vrsti odgovorna družina, šola je le njena dopolnitev. S7 pa piše: *»Pomemben nam je skupni čas v družinskem krogu, čas, ki ga preživljamo v naravi.«*

Dva starša (S5, S7) sta kot razlog za izobraževanje na domu navedla privzgojo vrednot. S7 razlaga: *»Naša načela in vrednote se večinoma ne skladajo s tistimi, ki se pojavljajo v šolah in med učenci.«* Dva starša (S3, S13) pa sta kot razlog navedla izgradnjo otrokovega značaja.

S6 je poročala, da so se v njeni družini za izobraževanje na domu odločili med drugim tudi zato, ker omogoča, da ima otrok več časa za druge dejavnosti. V družini S12 pa so se za izobraževanje na domu odločili izključno zaradi selitve, za katero niso vedeli, kdaj natančno se bo zgodila, zato otroku z morebitno menjavo šole niso želeli povzročati nepotrebne stresa.

Sodelovanje staršev, ki otroke izobražujejo na domu, s šolo

V uvodu smo omenili anketo, ki jo je aprila 2013 med šolami izvedlo MIZŠ (Starši in šole o izobraževanju na domu, 2013). Ta je pokazala na dokaj nezaupljiv odnos šol do izobraževanja na domu. Zanimalo nas je, kakšen odnos pa imajo starši s šolo, na katero je vpisan njihov otrok. Velika večina družin, 11 (S1, S2, S3, S4, S5, S6, S7, S9, S10, S11, S13), je poročala, da dobro sodelujejo s šolo in da so z odnosom zadovoljni. S1 tako pravi, da je njihovo sodelovanje s šolo dobro in da temelji na osebnem stiku. Kljub začetni negotovosti je šola odprta za sodelovanje otroka pri dejavnostih, zagotavlja jim vse materiale in gradiva za pomoč pri učenju, poleg tega pa je otrok tudi vedno pohvaljen za doseganje učnih ciljev. Tudi S2 je zelo zadovoljna s sodelovanjem s šolo, saj je šola odprta do tovrstnega izobraževanja.

Seveda se zgodi tudi, da sodelovanje med šolo in družino ne poteka po zeleni poti. S11 denimo piše: *»Po mini konfliktu, ko nas je ravnateljica na vsak način skušala odvrniti od šolanja na domu, so se odnosi lepo umirili. S šolo smo na njihovo željo sklenili nekakšno pogodbo, kjer smo zapisali pričakovanja, pravice in dolžnosti naju in šole.«* S10 poroča: *»S šolo, ki jo hčerka obiskuje zadnji dve leti, sodelujemo v redu. Pretekla izkušnja je bistveno slabša – status ‚črne ovce‘, dokazovanje učiteljev, da otrok kljub očitni inteligenci in nadarjenosti manj zna ...«.* S13 pa piše takole: *»Včasih bi nam prav prišlo malo vzpodbude na naši poti, še posebej zato, ker sami vidijo, da so rezultati odlični.«* Le S8 poroča, da je v celoti nezadovoljna s sodelovanjem s šolo: *»Želela sem si sodelovanja, tudi večkrat predlagala različne oblike, a se osebje šole izgovarja, da so z ministrstva dobili tako navodilo oz. pojasnilo, da šolanje na domu ne omogoča sodelovanja.«*

Iz odgovorov je tudi razvidno, da si starši od šol želijo odprtosti, korektnosti, zaupanja in spoštovanja, medtem ko sami s takšno držo že vstopajo v odnos s šolo. S6 meni: *»Učitelji in ravnatelj morajo biti odprti in ne smejo biti negativno nastrojeni. Starši morajo biti zelo odprti in pripravljeni na sodelovanje, da razbijejo mite okoli šolanja na domu.«* S7 piše takole: *»Po mojem mnenju je dobro, da se šolsko osebje ne počuti ogrožene, zaničevane, da jim starši priznamo veljavo in se iskreno zanimamo za njihovo delo in iščemo stik z njimi.«* S1 pa je mnenja, da morajo šole nujno pokazati večjo odprtost do drugačnih načinov poučevanja in izkazati večje zaupanje staršem.

Sodelovanju s šolo se slovenski starši pravzaprav ne morejo izogniti, saj zakon določa, da morajo otroci, ki se izobražujejo na domu, na koncu leta v šoli, v katero so vpisani, opravljati preizkuse znanja, s katerimi se preverja, ali dosegajo predpisane standarde znanja. Večina intervjuvancev (S1, S2, S5, S6, S7, S8, S10, S11, S13) poroča, da njihovi otroci dosegajo predpisane standarde znanja. S3, S4, S9 in S12 pa so odgovorili, da izkušenj s preizkusom znanja na koncu leta še nimajo, saj svoje otroke na domu izobražujejo prvo leto.

Šolar na domu mora preizkuse znanja opravljati ob navzočnosti komisije, ki njegovo znanje na koncu tudi oceni (Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli 2008, 6. člen). Starše smo vprašali, kako opravljanje izpitov doživljajo otroci. Pet staršev je poročalo (S2, S6, S7, S8, S10), da je opravljanje izpitov za njihove otroke precejšen stres. Štirje starši (S1, S5, S11, S13) pa so povedali, da njihovi otroci preizkuse znanja dobro prenašajo, torej da niso pod

znatnim stresom. Si pa nekateri starši (S1, S6, S8) želijo, da bi se preverjanje znanja izvajalo tudi med letom bodisi kot priprava na preizkus znanja bodisi kot preizkus znanja. S1 pravi tako: »*Mi čutimo potrebo po preverjanju znanja sredi leta, ker bi radi dobili nek občutek, kje otrok glede znanja stoji.*« Trije starši (S2, S7, S10) pa so izrecno proti pogostejšemu preverjanju znanja. S2 tako meni, da izobraževanje na domu zahteva svojo organizacijo, ki postane preveč okorna, če se preveč podredi zahtevam šole. Potem se, po njenih besedah, ne sklada več z ritmom družine.

Kot že rečeno, vsi starši, katerih otroci so že opravljali preizkuse znanja na koncu leta, poročajo, da otroci dosegajo predpisane standarde znanja. Od skupno 17 otrok jih prvo triado obiskuje deset, drugo triado pet in tretjo dva otroka. Ob tem nas je zanimalo tudi, kateri izmed staršev je pogosteje aktivno vključen v izobraževanje svojih otrok. Po pričakovanjih se je izkazalo, da je v večini družin mati tista, ki poučuje otroka(e); v sedmih družinah (S3, S5, S7, S8, S10, S12, S13) otroka(e) poučuje samo mati, v petih (S1, S2, S4, S6, S9, S11) pa mati in oče skupaj. Kljub trenutni uspešnosti otrok starši doživljajo negotovost, kako bo z opravljanjem preizkusov znanja v tretji triadi, ko bodo otroci v roku slabih dveh mesecev imeli devet izpitov. S13 piše: »*Skrbijo me višji razredi. Bilo bi zaželeno, da je preverjanje znanja na pol leta. Recimo, da ima pol leta ene predmete, pol leta pa druge.*«

Oblika sodelovanja s šolo, ki si je mnogi starši zelo želijo, je tudi možnost, da se njihovi otroci lahko vključujejo v skupinske dejavnosti, ki jih šola organizira ob rednem pouku. Osem staršev (S1, S2, S4, S5, S6, S7, S12, S13) poroča, da se njihovi otroci udeležujejo krožkov in dejavnosti, ki jih organizira šola. Dva starša (S3, S8) poročata, da bi se šolskih krožkov otroci radi udeležili, pa šole ne dovolijo, se pa zato udeležujejo dejavnosti, ki jih organizirajo druge družbene organizacije. En starš (S10) pa poroča, da si otrok obiskovanja različnih dejavnosti sploh ne želi, zato jih ne obiskuje.

Izzivi, s katerimi se starši soočajo pri izobraževanju svojega otroka na domu

Zanimalo nas je, s kakšnimi izzivi se družine soočajo pri praktični izvedbi izobraževanja otrok na domu. Ti izzivi so raznovrstni. Za največ družin je izziv že organizacija dela z otrokom (to so S1, S2, S4, S5, S6, S7, S9, S10). S6 denimo piše: »*Izobraževanje na domu zahteva disciplino in časovno organizacijo, vendar je zelo pozitivna izkušnja.*« Sledijo usklajevanje družinskega življenja s poučevanjem otroka, kar je izziv za tri družine (S1, S11, S12). S12 na primer pravi, da ji je poučevanje težko usklajevati z gospodinjskimi opravili. Prav tako trem družinam (S2, S8, S12) pomeni izziv otroku zagotoviti dovolj priložnosti za druženje z vrstniki. S8 piše: »*Želela bi si vsaj še kakšno ali več družin v bližini, da bi se otroci med seboj družili, soustvarjali in se učili kaj tudi skupaj.*« Enakemu številu družin (S1, S9, S10) je izziv, kako snov, ki je za otroka dolgočasna, predstaviti tako, da mu bo postala zanimiva. Dva starša (S11, S12) poročata, da so izziv dnevne priprave na poučevanje otroka. Prav toliko (S5, S7) jih poroča, da izziv pomenijo predsodki okolice do izobraževanja na domu. Dve družini (S3, S13) izzivov za zdaj še ne izkušata. S13 piše takole: »*Jaz poučevanje obožujem, pomeni mi sprostitev od hišnih opravil. Izzive uspešno premagujemo, tako da ne vem, kaj bi tu napisala.*« En starš (S5) pa

poročā, da jim izziv pomeni to, kako predelati vso snov in hkrati slediti tudi vsem otrokovim zanimanjem.

Kako starši vidijo prihodnost izobraževanja na domu v Sloveniji

Nekateri starši (S1, S7, S10) so mnenja, da se zakon utegne spremeniti v smeri, ki bo omogočala večji nadzor nad izobraževanjem na domu. Tako S10 piše: *»Bojim se, da lahko pride do povečanja nadzora s strani šol, pogostejšega preverjanja znanja itd.«* Dva starša (S3, S13) celo menita, da utegne tovrstno izobraževanje postati nelegalno. Trije starši (S1, S6, S10) pa upajo, da izobraževanje na domu ostane ena izmed zakonitih možnosti, ki jih starši lahko izberejo za izobraževanje svojih otrok. Nekaj staršev (S4, S7, S8, S12) pričakuje, da bo število doma šolajočih se otrok naraščalo. S12 tako piše: *»Verjetno bo staršev, ki se ne strinjajo s šolskim sistemom, vse več, zato bo tudi šolanja na domu vse več. Z informiranostjo bo o tem razmišljajo vse več staršev, težave pa bodo verjetno pri nestrinjanju javnih šol s šolanjem na domu.«* Dva starša (S2, S5) sta omenila možnost, da se izobraževanje na domu utegne omejiti tako, da ga bodo lahko izvajali le učitelji. S5 je povedala: *»Čisto možna je omejitev, da lahko otroka na domu poučuje le učitelj oziroma da se bo od staršev zahtevalo, da bodo imeli pedagoško izobrazbo.«*

Tudi prihodnost tovrstnega izobraževanja v okviru posameznih družin pri večini ni povsem načrtovana. Odločitev, ali bodo svoje otroke izobraževali na domu, pri veliki večini družin (S1, S2, S3, S4, S5, S6, S7, S8, S9, S11, S13) namreč ni vnaprej določena. S13 piše: *»Ne vemo še, gremo, dokler gre.«* Mnogi (S1, S2, S3, S6, S9, S11) to odločitev sprejmejo vsako leto sproti, pri tem pa upoštevajo tudi željo otroka; torej, če bo otrok želel v šolo, mu bo to tudi omogočeno. S7 si želi svojega otroka izobraževati doma vsaj prvi dve triadi. Le en starš (S10) piše, da namerava svojega otroka šolati na domu vso osnovno šolo, in to na željo otroka, S12 pa piše, da bo svojega otroka šolala doma samo eno leto.

Sklep

Izobraževanje na domu je v Sloveniji šele na začetku svojega razvoja. Tudi skupno število doma šolajočih se otrok je zelo majhno, čeprav njihovo uradno število iz leta v leto narašča. Predvidevamo, da gre ta rast v glavnem na račun otrok, ki so sicer uradno zabeleženi kot učenci na domu, vendar se dejansko ne šolajo doma, temveč obiskujejo šolo, ki ne izvaja javno veljavnega učnega programa. Takšna situacija kaže predvsem na to, da med slovenskimi starši narašča potreba po večji izbiri med različnimi šolami; ta izbira je v Sloveniji trenutno majhna. Le peščica staršev se resnično odloči za izobraževanje svojih otrok doma in to dejansko tudi izvaja. Zato izkušenj z izobraževanjem na domu v Sloveniji ni veliko in je to izobraževanje precej nepoznano. Raziskava, ki jo predstavljamo v prispevku, sicer ponuja nekaj vpogleda v naravo izobraževanja na domu kot takega v Sloveniji, a njegova podoba po našem mnenju ostaja nejasna.

Starši, ki so sodelovali v raziskavi, se za izobraževanje na domu ne odločajo toliko zaradi vzgojnih (ideoloških) razlogov, temveč bolj iz pedagoških, saj želijo omogočiti otrokom bolj prilagojen način poučevanja. Prav tako zanimiv je podatek, da ima velika večina teh družin dobre odnose s šolo in je zadovoljna s sodelovanjem. To je presenetljivo zato, ker je anketa o izobraževanju na domu iz aprila 2013, ki jo je med šolami izvedlo MIZŠ, pokazala, da imajo šole precej nezaupljiv odnos do tovrstnega izobraževanja.

Šole so namreč mnenja, da otrokom, izobraževanim na domu, manjka razlaga učiteljev (Starši in šole o izobraževanju na domu, 2013). Nekatere si celo želijo, da bi izobraževanje na domu lahko izvajali le učitelji. Toda če bi bila situacija kritična, potem ti šolarji na domu ne bi uspešno opravili izpitov na koncu leta, ko se preverja doseganje predpisanih standardov znanja. Naj ob tem omenimo, da po besedah staršev proces poučevanja in učenja otroka, ki ga omogoča izobraževanje na domu, poteka precej drugače kot v šoli. To dejstvo bi bilo vredno podrobneje raziskati. Je pa res, da večina teh otrok obiskuje prvo triado, nekaj tudi drugo, ko je snov še relativno nezahtevna in jo je mogoče obravnavati na bolj nekonvencionalne načine, na primer zunaj, v naravi. Več težav z doseganjem predpisanih standardov znanja se utegne pojaviti kasneje, ko bodo ti otroci morali opravljati izpite iz snovi tretje triade, ki je zahtevnejša in obsežnejša.

Prav zaradi zahtevnosti snovi v višjih razredih osnovne šole, ki od staršev zahteva dobro pripravljenost, nas je zanimala tudi izobrazbena struktura staršev, ki svoje otroke izobražujejo na domu. Odgovori so pokazali, da je velika večina v raziskavi sodelujočih staršev visoko izobrazena. To utegne kazati na nagnjenje, da se za tovrstno izobraževanje v Sloveniji odločajo predvsem izobrazeni starši. Po dosedanjih izkušnjah so ti tudi sposobni poskrbeti za dober učni uspeh svojih otrok. Poleg tega pa morajo starši poskrbeti tudi za zadovoljivo količino in kakovost stikov otroka z njegovimi vrstniki. To je po poročanju nekaterih staršev tudi eden izmed izzivov izobraževanja na domu. Kot ena izmed možnosti zagotavljanja socialnih stikov se kaže vključevanje otroka v zunajšolske dejavnosti; to velika večina družin tudi počne. Ravno to dejstvo govori proti laičnemu prepričanju, da so šolarji na domu zaprti med štiri stene, izolirani od zunanjega sveta.

Še en podatek, ki nam ga je dala analiza odgovorov, govori proti prepričanju o izolaciji šolarjev na domu. Večina vprašanih družin pušča odločitev o izobraževanju na domu odprto in dopušča možnost, da se utegne njihov otrok v prihodnje šolati v šoli. O tem se odločajo vsako leto sproti.

Opisani rezultati naše raziskave bralcu nekako približajo izobraževanje na domu v Sloveniji, vendar menimo, da si na njihovi podlagi ni mogoče ustvariti neke splošne podobe tega področja. To bo mogoče šele, ko bo tej temi posvečenih več znanstvenih raziskav.

Literatura in viri

- Barwegen, L. M., Falciani, N. K., Junlah Putnam, S., Reamer, M. B. in Stair, E. E. (2004). Academic Achievement of Homeschool and Public School Students and Student Perception of Parent Involvement. *School Community Journal*, 14, št. 1, str. 39–58.

- Belfield, C. R. (2005). Home-schoolers: How well do they perform on the SAT for college admissions? V: B. S. Cooper (ur.). *Home schooling in full view*. Greenwich, CT: Information Age Publishing, str. 167–178.
- Bielick, S., Chandler, K. in Broughman, S. P. (2001). Homeschooling in the United States: 1999. *Education Statistics Quarterly*, 3, št. 3, str. 1–12.
- Blok, H. (2004). Performance in Home schooling: An Argument against Compulsory Schooling in the Netherlands. *International Review of Education*, 50, št. 1, str. 39–52.
- Blok, H. in Karsten, S. (2011). Inspection of Home education in European Countries. *European Journal of Education*, 46, št. 1, str. 138–152.
- Chang, S. M., Gould, O. N., in Meuse, R. E. (2011). The Impact of Schooling on Academic Achievement: Evidence from Homeschooled and Traditionally Schooled Students. *Canadian Journal of Behavioural Sciences*, 43, št. 3, str. 195–202.
- Collom, E. (2005). The ins and outs of homeschooling: The determinants of parental motivations and student achievement. *Education and Urban Society*, 37, št. 3, str. 307–335.
- Fertig, L. (1979). *Die Hofmeister. Ein Beitrag zur Geschichte des Lehrerstandes und der bürgerlichen Intelligenz*, Stuttgart: J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung.
- Fischer, R. (2006): Einleitung: Homeschooling – eine Anfrage an die öffentliche Bildung. V: R. Fischer in V. Ladenthin (ur.): *Homeschooling – Tradition und Perspektive*, Würzburg: Ergon Verlag, str. 11–30.
- Gaither, M. (2008). *Homeschool. An American History*. New York: Palgrave Macmillan.
- Gaither, M. (2009). *Homeschooling goes mainstream*. Dostopno na: <http://www.education-next.org>.
- Gaither, M. (2009). Homeschooling in the USA: Past, present and future. *Theory and Research in Education*, 7, št. 3, str. 311–330.
- Green, C. L. in Hoover-Dempsey, K. V. (2007). Why Do Parents Homeschool? A Systematic Examination of Parental Involvement. *Education and Urban Society*, 39, št. 2, str. 264–285.
- Kostalecka, Y. (2012). The legal status of home education in post-communist countries of Central Europe. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 3, št. 1, str. 29–44.
- Kunzman, R. in Gaither, M. (2013). Homeschooling: A Comprehensive Survey of the Research. *Other Education: The Journal of Alternative Education*, 2, št. 1, str. 4–59.
- Ladentin, V. (2006): Nachwort: Warum eine offene Gesellschaft öffentliche Bildung braucht. V: R. Fischer in V. Ladenthin (ur.): *Homeschooling – Tradition und Perspektive*, Würzburg: Ergon Verlag, str. 285–290.
- Medlin, R. G. (2000). Home schooling and the question of socialization. *Peabody Journal of Education*, 75, št. 1–2, str. 107–123.
- Medlin, R. G. (2013). Homeschooling and the Question of Socialization Revisited. *Peabody Journal of Education: Issues of Leadership, Policy, and Organizations*, 88, št. 3, str. 284–297.
- Morton, R. (2010). Home education: Constructions of choice. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 3, št. 1, str. 45–56.
- Murphy, J. in Mayborn Chair, F. W. (2014). The Social and Educational Outcomes of Homeschooling. *Sociological Spectrum: Mid-South Sociological Association*, 34, št. 3, 244–272.

- Pravilnik o osnovnošolskem izobraževanju učencev s posebnimi potrebami na domu* (2012). Uradni list RS, 10/2012.
- Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli.* (2008). Uradni list RS, 73/2008.
- Pravilnik o šolskem koledarju za osnovne šole.* (2012). Uradni list RS, 50/2012.
- Ray, B. D. (2010). Academic Achievement and Demographic Traits of Homeschool Students: A Nationwide Study, *Academic leadership: The Online Journal*, 8, št. 1. Dostopno na: <http://www.academicleadership.org>.
- Ray, B. D. (2015). Research Facts on Homeschooling. Dostopno na: <http://www.nheri.org/research/research-facts-on-homeschooling.html>.
- Romanowski, M. H. (2006). Revisiting Common Myths about Homeschooling, *The Clearing House*, 79, št. 3, str. 125–129.
- Saunders, M. (2010). Previously homeschooled college freshmen: Their first year experiences and persistence rates. *Journal of College Student Retention*, 11, št. 1, str. 77–100.
- Starši in šole o izobraževanju na domu.* (2013). Dostopno na: <http://www.delo.si/zgodbe/nedeljskobranje/starsi-in-sole-o-izobrazevanju-na-domu.html>.
- Statistični urad Republike Slovenije Statistični podatki. Dostopno na: <http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5133&idp=9&headerbar=7>.
- Tarča: Denar nad znanjem.* (2015). Dostopno na: <http://4d.rtv slo.si/arhiv/tarca/174315788>.
- Tudi šola je lahko božja volja.* (2013). Dostopno na: <http://val202.rtv slo.si/2013/08/sola-je-lahko-tudi-bozja-volja>.
- Van Galen, J. A. (1991): Ideologues and Pedagogues: Parents Who Teach Their Children at Home. V: J. A. Van Galen in M. A. Pitman (ur.). *Home Schooling: Political, Historical and Pedagogical Perspectives*. New Jersey: Ablex Publishing Corporation, str. 63–77.
- Vogrinc, J. (2008). *Kvalitativno raziskovanje na pedagoškem področju*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Williams, R. (2014). *The Homeschool Effect*. Dostopno na: <http://thehomeschooleffect.com/the-homeschool-effect.html>.
- Zakon o osnovni šoli (ZOsn)* (2006). Uradni list RS, 81/2006.
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1)*. (2011). Uradni list RS, 58/2011.

Gita Mateja DE LAAT (PhD student at University of Primorska)

HOME SCHOOLING IN SLOVENIA

Abstract: This article examines home schooling in Slovenia. The article first presents the history of home education in Europe and the United States and then describes the Slovene laws and regulations concerning the same. Taking notice of the criticism in Slovenia towards home schooling, a brief review of international literature that deals with parental motivation, academic achievement and development of social skills in home schooled children follows. The purpose of the research presented here was to find out the motivations of Slovene parents that choose to home school their children. How is their cooperation with schools? Do home schooled children reach the demanded academic standards? Do parents provide enough possibilities for the development of social skills in children? We found that the motivations of Slovene home schooling parents differ from those of parents in other countries, that home schooled children in Slovenia successfully meet the academic standards set by schools, and that their parents provide enough possibilities for development of social skills. Parents also report that their cooperation with school is positive.

Key words: home schooling, socialization, child, family, academic achievement

E-mail for correspondence: jmateja@hotmail.com

